

RWZI Reningelst 20.361

2017F355

Archeologienota

Verslag van Resultaten

Sander

Pieter

Van De Velde

Laloo

Project:
RWZI Reningelst_Pastoorstraat Project 30.361

Opdrachtgever:
Aquafin nv
Dijkstraat 8
2630 Aartselaar
BTW BE0440 691 388

Uitvoerder:
GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Sander Van De Velde, Pieter LALOO

© 2017 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba

Inhoudstafel

Colofon	i
Inhoudstafel	ii
Inleiding	iii
DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN	1
1. Bureauonderzoek	1
1.1 Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1 Administratieve gegevens	1
1.1.2 Archeologische voorkennis	3
1.1.3 De onderzoeksopdracht	3
1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek	5
1.2 Assessment	5
1.2.1 Landschappelijke situering	6
1.2.2 Historisch cartografisch, en archeologische situering	8
1.2.3 Interpretatie – datering onderzoeksgebied	13
1.2.4 Archeologische verwachting - bureaustudie	13
Bibliografie	iv
Bijlage	v

Inleiding

Aquafin plant de installatie van een rioolwaterzuiveringsinstallatie [RWZI] te Reningelst, deelgemeente van Poperinge [West-Vlaanderen]. De geplande werken kaderen in een ruimer, herwaarderingsplan in en rondom het centrum van Reningelst. Hiertoe wordt een waterzuiveringsinstallatie geënt op de recent gescheiden DWA- en RWA-leiding onder de Pastoorstraat. Voorts wordt een open afwateringsgracht voorzien die uitgeeft op de Kemmelbeek. De constructie staat ingepland op door Aquafin verworven kadastrale percelen in privé-eigendom: Poperinge, Afd. 4 [Reningelst], Sectie E, 95c en 103F.

De als plangebied gemarkeerde oppervlakte overschrijdt drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet [concreet: opp. > ca. 3000 m²]. Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, in een beschermde archeologische site of in een gebied waar geen archeologische erfgoed meer te verwachten valt [GGA]. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureauonderzoek op te maken met advies naar eventueel uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

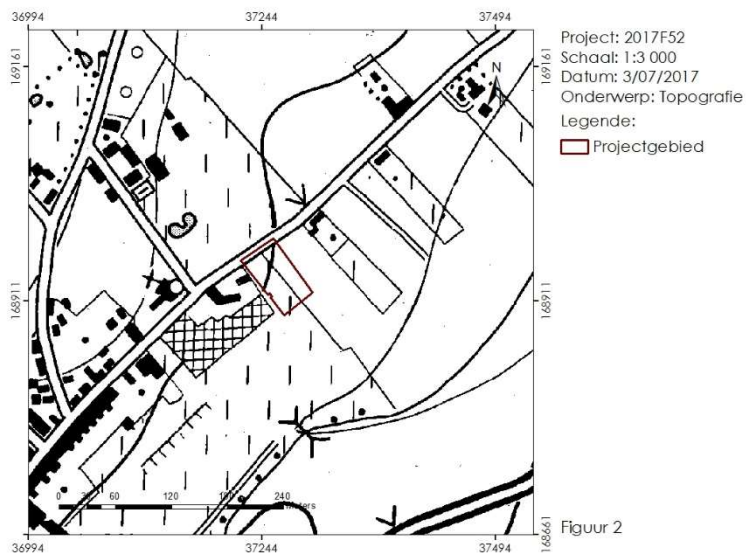
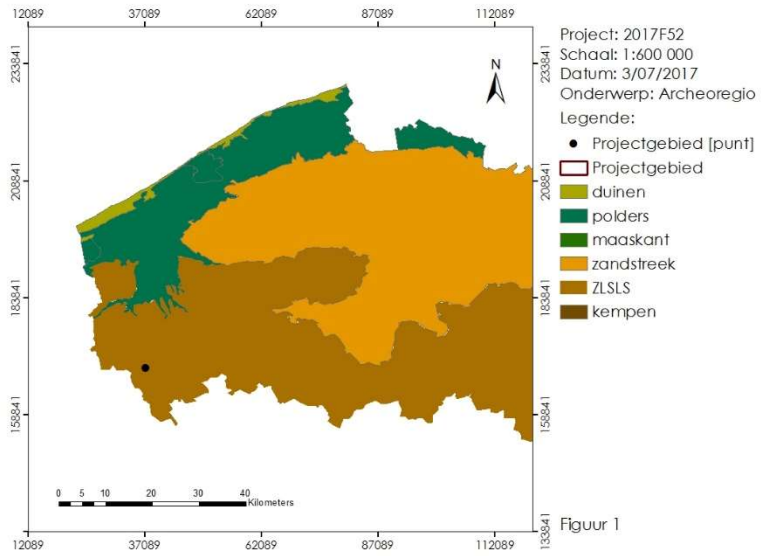
DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN

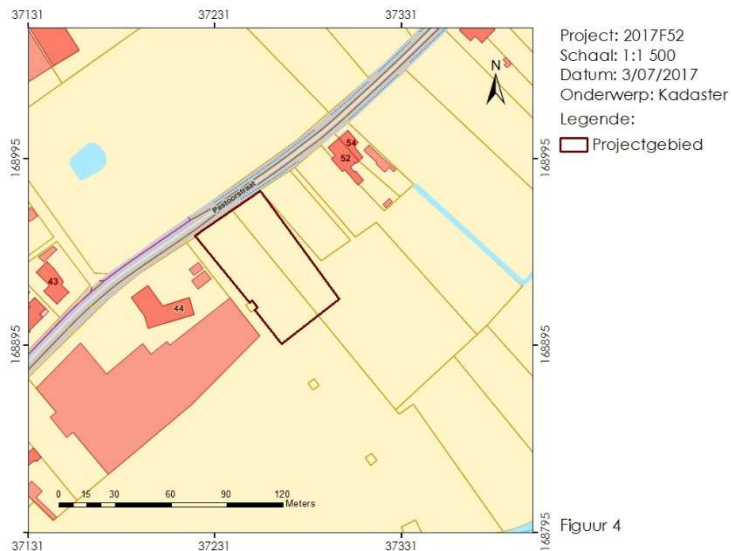
1. Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode vooronderzoek	2017F355	
Wettelijk depot	Nvt.	
Erkend archeoloog	Pieter Laloo [OE/ERK/Archeoloog/2015/00074]	
Bounding box	X_1	y_1
	37253,852	168979,341
	37266,420	168895,071
Begin- en einddatum bureauonderzoek	3 juli – 6 juli 2017	
Zoektermen Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek	
Geografische situering [Fig. 1-4]	Het projectgebied bevindt zich op actuele akkerpercelen geklemd tussen de Pastoorstraat in het noordwesten en de Kemmelbeek in het zuidoosten. De Pastoorstraat loopt in noordoostelijke richting weg van de dorpskern van Reningelst, deelgemeente van Poperinge, [provincie West-Vlaanderen]. De inplanting op de flank van de beekvallei maakt dat het terrein licht afhelt vanaf de straatzijde naar de beek. De akkers vertalen kadastraal naar: Poperinge, Afd. 4 [Reningelst], Sectie E, 95c en 103F.	
Overzicht bodemingrepen [Fig. bijlage]	Het projectgebied is ca. 3046,98 m² groot [excl. afwateringsgracht]. Hierbinnen onderscheiden we drie verschillende soorten bodemingrepen: De fundering, of weggroef voor open ruimten en wegdek [ca. 344 m²]; De biologische zuiveringsinstallatie met indikbuffer [162,5 m²]; een controlekamer [43,7 m²]. De weggroeven zorgen overal voor een verstoring van het bodemarchief tussen 0,4 en 0,55 m t.o.v. het toekomstige maaiveld [31,3 m TAW]. De zuiveringskegels zorgen voor respectievelijke verstoringen van 8,3 en 3,10 m diep. De minimale ingreep van bijhorende structuren en voorzieningen is 1,85 m TAW. De controlekamer wordt voorzien van een contoursleuffundering die 1,1 m diep ingrijpt.	

1.1.2 Archeologische voorkennis

Er hebben nog geen archeologische opgravingen plaats gehad binnen het projectgebied.

1.1.3 De onderzoeksopdracht

1.1.3.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?
- Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden?
- Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

1.1.3.2 Randvoorwaarden

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk, of is juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het betreft immers voor het leeuwendeel werken aan bestaande en in gebruik zijnde akker en weidepercelen.

De initiatiefnemer opteert voor de uitzonderingsprocedure waarbij een archeologienota wordt aangeleverd uitsluitend op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er binnen het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem of werfbegeleiding wenselijk is en/of vrijgave mogelijk is.

1.1.3.3 *Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodem-ingrepen, geïllustreerd met een overzichtsplan en doorsneden*

De kadastrale percelen die het projectgebied uitmaken situeren zich ten noordoosten van de dorpskern Reningelst. Het projectgebied is ca. 3046,98 m² groot. Hierbinnen worden allerlei beperkte bodemingrepen voorzien. Het ingrijpendste deel hiervan betreft de installatie van de biologische zuivering en de indikbuffer. Bij de biologische zuivering [opp. 120,7 m²] gaan we uit van een bodemverstoring van 8,3 m t.o.v. het maaiveld. De kleinere indikbuffer [opp. 41,8 m²] verstoort de bodem tot op 3,1 m t.o.v. het maaiveld. de aan- en afvoer structuren die de constructies omgeven beslaan nog 31,8 m² extra. Waarbij ingreepdiepten variëren tussen 4,6 m TAW [9 m²] en 1,85 m TAW [4,5 m²].

De controlekamer meet 9,3 bij 4,7 m [opp. 41,71 m²] en wordt opgericht middels een contoursleuf van 1,1 m diep tegenover het maaiveld. De tussenliggende aarde wordt tot op dezelfde diepte weggegraven en opgevuld met verdicht zand. Hierop komt op zijn beurt een betonplaatfundering te liggen.

Open ruimte, toegangsweg en staanplaatsen worden uitgevoerd in betonverharding, betonstraatstenen, of een klassiek KWS-wegdek. De totale oppervlakte waarover wegdek wordt aangelegd bedraagt ca. 425 m². Ongeacht het uitvoeringstype bedraagt de bodemingreep steeds tussen de 0,5 en 0,55 m t.o.v. het maaiveld.

Aan de oostzijde van het plangebied wordt een uitlaatconstructie voorzien geënt op de nieuwe, naar het zuiden afwaterende open gracht (deze gracht maakt geen deel uit van dit dossier). De ondergrens van de in beton uitgevoerde lozingsconstructie [opp. 7,4 m²] is ingepland op een diepte van 2,1 m t.o.v. het maaiveld. De gracht zelf geeft uit op de Kemmelbeek ca. 200 m ten zuiden van het projectgebied. Met betrekking tot haar dimensies stellen we dat de beek in dwarsdoorsnede op haar breedste punt 6 m meet en dat de vlakke beekbodem ca. 1,8 m tot 2,0 m onder het maaiveld komt te liggen.

Aan het niet-gebetonneerde oppervlak van de toekomstige installatie worden verder nog extra water regulerende voorzieningen aangebracht in de vorm van een tertiair zuiveringsbekken, infiltratiewadi en -gracht. Dankzij de integratie van het lokale reliëf zijn bodemingrepen bij alle drie verwaarloosbaar.

Tot slot wordt de installatie nog omzoomd met een groenbuffer en afsluiting en hoogspanningsaansluiting.

Detailplannen uit de plannenbundel van de stedenbouwkundige aanvraag zijn terug te vinden in de bijlage.

1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek

GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd door een erkend archeoloog van GATE.

De oppervlakte van de percelen en de bodemingrepen overschrijden de drempelwaarden die opgenomen zijn in het Onroerenderfgoeddecreet. Het projectgebied bevindt zich overigens niet in een vastgestelde archeologische zone, een beschermde archeologische site of binnen gebieden waar geen archeologische erfgoed meer te verwachten valt [GGA]. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld.

De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De nota werd digitaal opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, www.geo.onroerenderfgoed.be, www.cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]¹. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

1.2 Assessment

Dit bureauonderzoek plaatst het projectgebied binnen een landschappelijk en archeologisch kader, waarbij rekening gehouden wordt met het ontwerpplan van de toekomstige bouwwerken. Deze studie dient als voorbereiding van een eventueel vervolgonderzoek, waar rekening kan worden gehouden met de geplande grondwerken, of de reeds gekende archeologische, geologische en bodemkundige fenomenen. Daarnaast helpt de voorbereiding mee tot het opstellen van een [mogelijke] archeologische verwachting per zone waarmee zowel tijdens toekomstige bouwwerken, als tijdens de uitvoering van het vervolgonderzoek rekening gehouden wordt. Door raadpleging van de CAI [Centraal Archeologische Inventaris] en archeologische literatuur wordt ten slotte ook nagegaan in hoeverre gekende vindplaatsen aanwezig zijn in de nabijheid van het onderzoeksgebied.

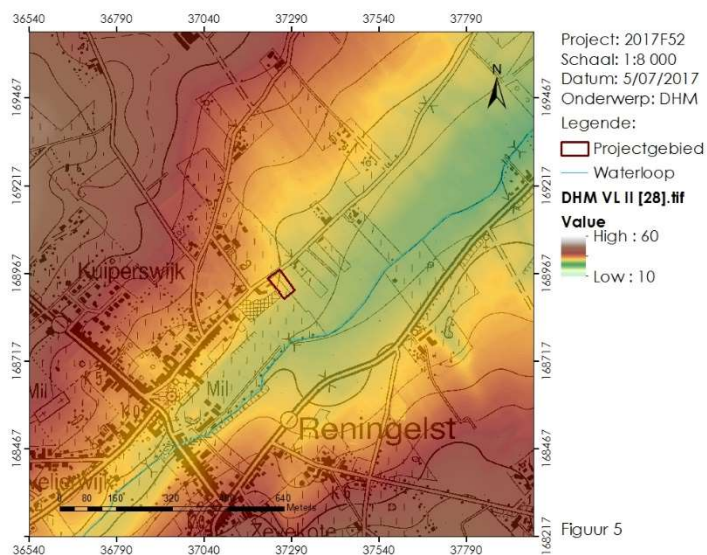
Deze studie maakt gebruik van verscheidene datasets. Uitgangspunt is het ontwerpplan met informatie over de toekomstige grondwerken, verkregen van de initiatiefnemer. Deze informatie wordt vervolgens geprojecteerd op de bodemkundige en geologische kaart. Vervolgens worden de historische kaarten als de archeologische inventaris onder de loep genomen om de gekende archeologische sites in en nabij het projectgebied te registreren.

¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.

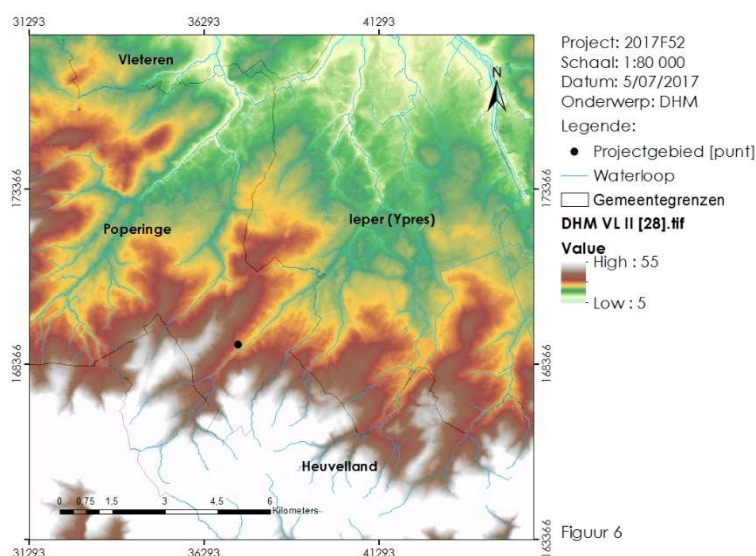
1.2.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksgebied situeert zich ten noordoosten van de dorpskern van Reningelst [Poperinge], in de provincie West-Vlaanderen. Het plangebied bevindt zich vandaag in de Zandleemstreek [Fig. 1]. Verder naar het noorden strekt zich poldergebied uit tot aan de kustduingordel. Meer bepaald bevinden we ons aan de zuidwestelijke rand van een Tertiair estuarium omklemd door twee naar het noordnoordwesten uitlopende cuesta's [Poperinge - Diksmuide/Staden] [Fig. 6b]. Beiden rijzen als schiereilanden op boven het polderlandschap [tot 47 m TAW].

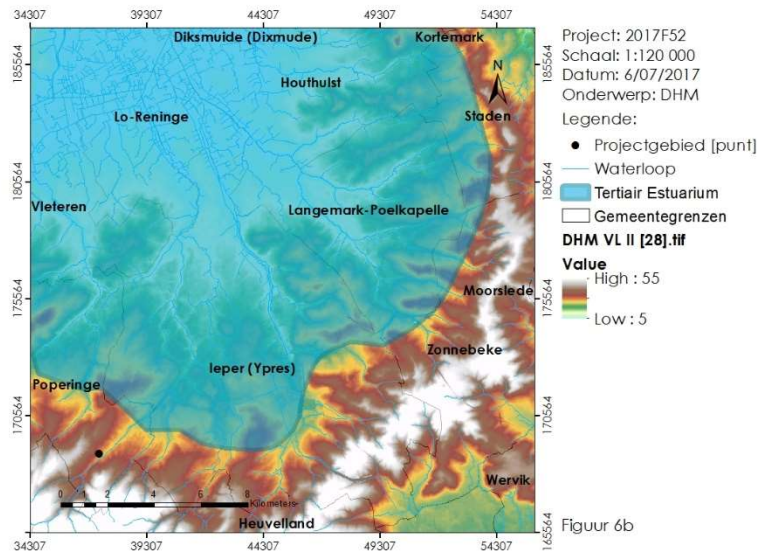
De cuesta's zijn op hun beurt vervat in de hoogte die het interfluvium tussen kust en Leie vorm geeft. Typerende hoogten hierin zijn de zogeheten getuigenheuvels; heuvellichamen door erosie gevormd uit harde zandsteenbanken in de eerste helft van het Pleistoceen. Enkele kilometers ten zuiden van het plangebied is de Kemmelberg veruit het bekendste voorbeeld [ca. 157 m TAW]. De bovenloop van de gelijknamige beek stroomt ca. 200 m ten zuiden van de toekomstige waterzuiveringsinstallatie in noordoostelijke richting [Fig. 5].

Figuur 5

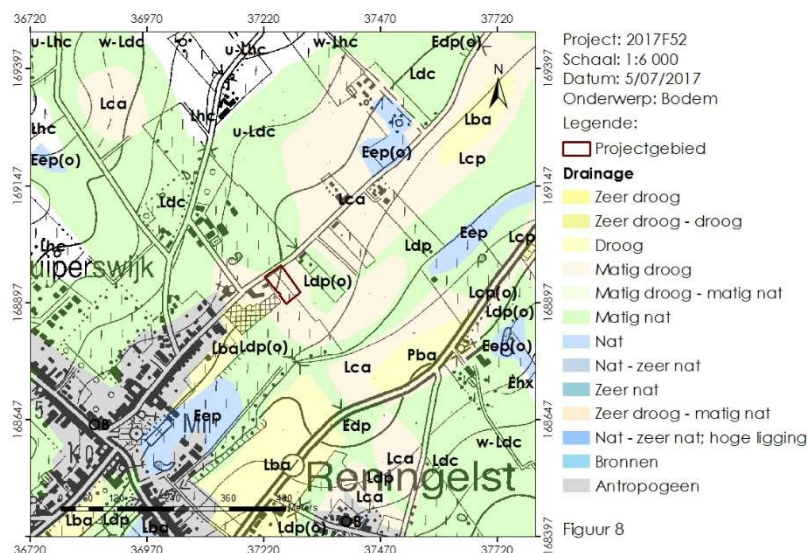

Figuur 6

Figuur 6b

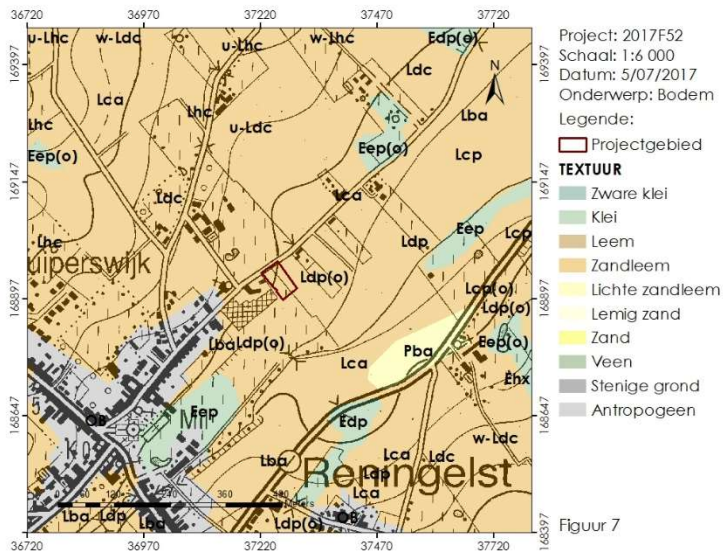
De heuvelboog tussen Poperinge en Staden is gevormd als Tertiaire cuesta: Haar geomorfologische positie, of landschappelijk voorkomen, wijzen we aan differentiële erosiecoëfficiënten van kleiige en zandige facies waaruit de Tertiaire ondergrond is opgebouwd. Gegeven ondergrond is naar het noorden afhellend, i.e. subhorizontaal, afgezet in mariene omstandigheden tijdens het Onder- en Midden Eoceen. In daaropvolgende droge fasen erodeerden minder harde lagen [zand] sterker dan harde [zandsteen/klei], met heuvelgenese tot gevolg. De vorm van het resulterende heuvellichaam typeert een cuesta: een, in dit geval, naar het noorden glooiend afhellende flank [cuestarug] en een steile zuidgerichte flank [cuestafront].

Figuur 8

Nabij de kam van een cuesta ontspringen veelal verschillende beken die over de cuestarug afstromen. Hierbij schuren ze, parallelle, ondiepe beekvalleien uit in de dunne Quartaire deklaag; zo ook de Kemmelbeek, Scherpenbergbeek en Hazelbeek [Fig. 6]. Alle drie vervoegen het naar het noorden stromend kanaal Ieper-IJzer [Ieperlee], of monden parallel uit in de IJzer. De beken zijn in grote mate verantwoordelijk voor de lokale landschaps-morfologie en drainagecoëfficiënt. De inplanting van het onderzoeksgebied op de beekvalleiflank en nabij de voet van de cuesta, maakt haar omgeving een natuurlijke vergaarpplaats voor afvloeiend oppervlakte- en grondwater.

De bodemdrainagekaart toont bijgevolg een zekere mate van waterverzadiging in en rond het projectgebied [Fig. 8].

Figuur 7

De Tertiaire Formaties van Kortrijk en Tielt constitueren de cuesta. Hun sedimenten zijn allen samengesteld uit ofwel kleihoudend zand, of zware, [grijs]blauwe kleilagen; en zijn in meer of mindere mate mica en glauconiethoudend. De Quartaire deklaag aanwezig op het Tertiaire substraat is relatief dun en rondom het onderzoeksgebied vnl. samengesteld uit zandleem [Fig. 7]. Klei dagzoomt nabij de valleibodem, waar de Kemmelbeek het diepst in het landschap is ingesneden.

1.2.2 Historisch cartografisch, en archeologische situering

Voor een gedetailleerd beeld van de evolutie van het bodemgebruik refereren we naar overzichtskaarten ouder dan de Kabinetskaart van Ferraris [1770-1778]. Niet veronachtzamd dat deze zelden nauwkeurig genoeg zijn. Een impliciete conventie is dat het bosareaal in Vlaanderen tussen de Romeinse tijd en de 10de eeuw, alsook tussen het begin van de late middeleeuwen en het einde van het Ancien Régime, niet [meer] is afgenomen. Deze interpretatie is vooral gestoeld op tot referentiewerk verheven synthesesstudies van Tack et al. [1993] en Verhulst [1995]. Zo vormen we een ruw chronologisch kader waarin fasen van intensieve ontginning van het landschap worden afgewisseld met stabiele, of zelfs regenererende, intervallen.

We maken een noodzakelijke kanttekening met betrekking tot het idee van een 'bevroren landschap' tussen het einde van de middeleeuwse ontginningsfase omstreeks 1250 en het landschap zoals afgebeeld op de kaart van Ferraris. De aanname is dat het kaartmateriaal uit de 18de eeuw bij benadering een getrouw beeld verschaft van het landschap in de 13de eeuw. Dit wordt in de hand gewerkt door de afwezigheid van voldoende accuraat kaartmateriaal uit tussenliggende perioden. Voorts ontbreekt een synthesebeeld op basis van recenter paleo-ecologische studies uitgevoerd ten behoeve van individuele sites; wat mogelijk een dynamischer beeld schets van de late en post middeleeuwen.

Wanneer we het plangebied projecteren op de Ferrariskaart [kaartblad 5], merken we gelijkenissen op met de huidige landschapsindeling, zij het [véél] minder geurbaniseerd [Fig. 9]. Afgaand op bovenstaande gefaseerde exploitatie van het landschap, stamt de genese van het afgebeelde landschap vnl. uit de volle middeleeuwen [10de-13de eeuw]: Een historisch gedocumenteerde fase waarin het politieke en economische landschap ingrijpend veranderde:

De macht van het Karolingisch koningschap was tanende en zo ook de stabiliteit van haar politieke Gouw- en Domeinstructuur. Een gegeven waarop de lokale adel, m.n. de Graaf van Vlaanderen, kapitaliseerde middels gerichte, grootschalige ontsluiting van voormalig wastine- en boslandschap. Daarmee samengaan kent de periode ongekende groei en ontwikkeling van steden, welke gevoed moeten worden en voorzien van een constante stroom bouwstoffen.

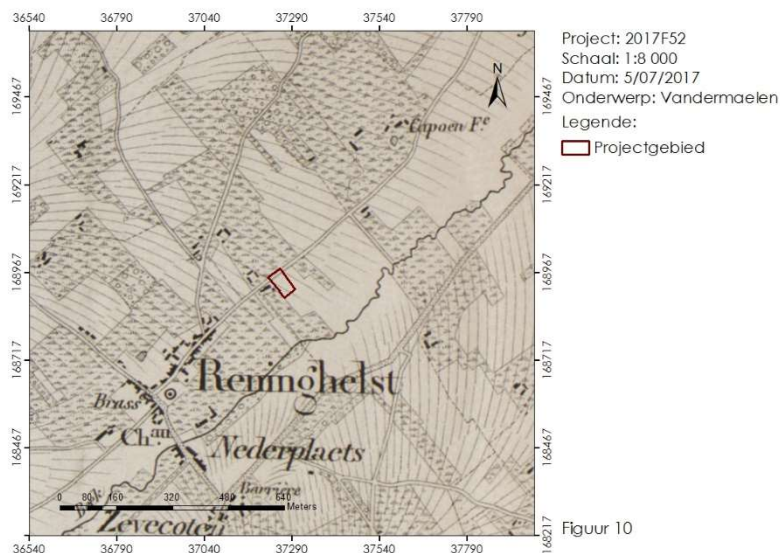
In de eerste helft van de 13de eeuw viel de ontsluiting van nieuwe, door verkoop of intrige verkregen, gronden in toenemende mate toe aan verschillende abdijen en kleinere lekenheren. Het voormalig gemeenschappelijke gebruiksrecht van omliggende gehuchten om op de velden² vee te laten grazen, turf te steken, of houtskool te branden werd opgeheven wanneer de Graaf de velden vrijgaf aan deze kapitaalachtige nieuwe spelers. Het groeiende prestigegehalte van de ontwikkelingsprojecten op evenredig toenemende marginale gronden, zorgde ca. 1250 voor een opstapeling van schulden door gebrekkige rendabiliteit van de bodem. Hierop werd grootschalige ingebruikname van land een vermeende halt toegeroepen.

Aanvankelijk is de machtsverschuiving te merken in het uitbreiden van individuele nuclei akkerland; al dan niet gecentreerd rond een [nieuw ingeplande] agglomeratie. Vandaaruit groeit gecultiveerd land snel uit tot een aaneengesloten lappendeken. De enige landschappelijke zones die hieraan ontsnappen zijn de meest waterverzadigde bodems [veen, heide, beek- en rivieroever], erg droge zandgronden die té veel aan te voeren water en mest behoeven [heidevelden] en krimpde bosarealen in adellijk eigendom.

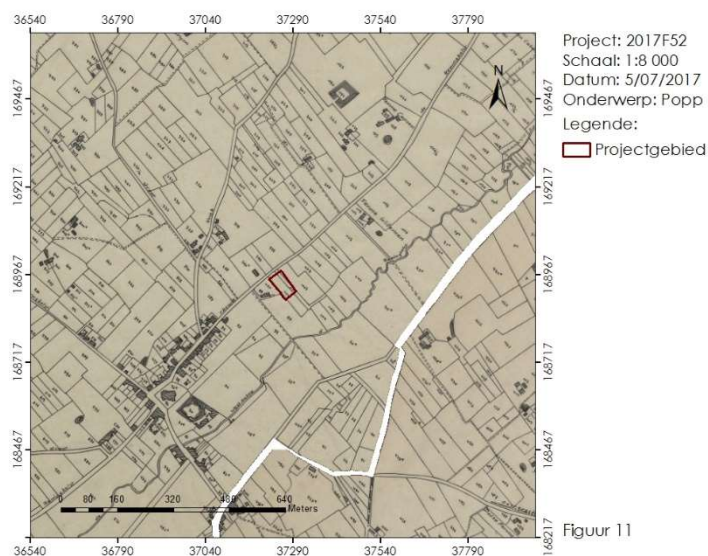
²Een 'Veld' of 'Veldt' is een paraplu-begrip voor niet bewoonde, uitsluitend extensief ontgonnen woeste gronden. Veelal gaat het om erg onvruchtbare [zandige] bodems met volwaardig bos als climaxvegetatie.

De omgeving van het plangebied kende gedurende het klimatologische natte interval van de 4de tot 7de eeuw een wildgroei van licht loofbos. Hierin voerde beuk de boventoon, gevolgd door els, berk en eikenbomen. Op verscheidene plaatsen werkte begrazing door vee vanaf de 8ste eeuw, en door Schaap vanaf ca. de 11de eeuw, natuurlijke degeneratie tot grasheide met boomopslag in de hand, waar zich anders volwaardig loofbos ontwikkelt. Bij de aanvang van de daaropvolgende 'grote ontginningsbeweging' tekende zich tussen de Leie en de kust nog slechts enkele verspreide bosarealen af. Eén van hen was het bos tussen Torhout, Aalter en Gent. Een ander woud, ons bekend onder de naam Heruuldolugo, vinden we terug ten westen van Torhout tussen Roksem en de zuidgrens tussen Polder en Zandig Vlaanderen. Nog verder westwaarts bevond zich het bos van Houthulst, of het 'Vrijbos'. En tot slot strekte zich nog een open bos uit ten zuiden van de lijn Diksmuide-Tielt. Gelieerd aan laatstgenoemde bevindt zich vandaag ten noorden van het plangebied het restbos 'Galgenbos'.

Het Galgenbos vertoont de typische ingrepen van de eerste nominale bosedicten ten tijde van de Oostenrijkse Nederlanden [18de eeuw]. Hier werden bosarealen veelal d.m.v. bosdreven opgedeeld in een dambordpatroon waaraan een strike rooi- en groeicyclus werd verbonden.

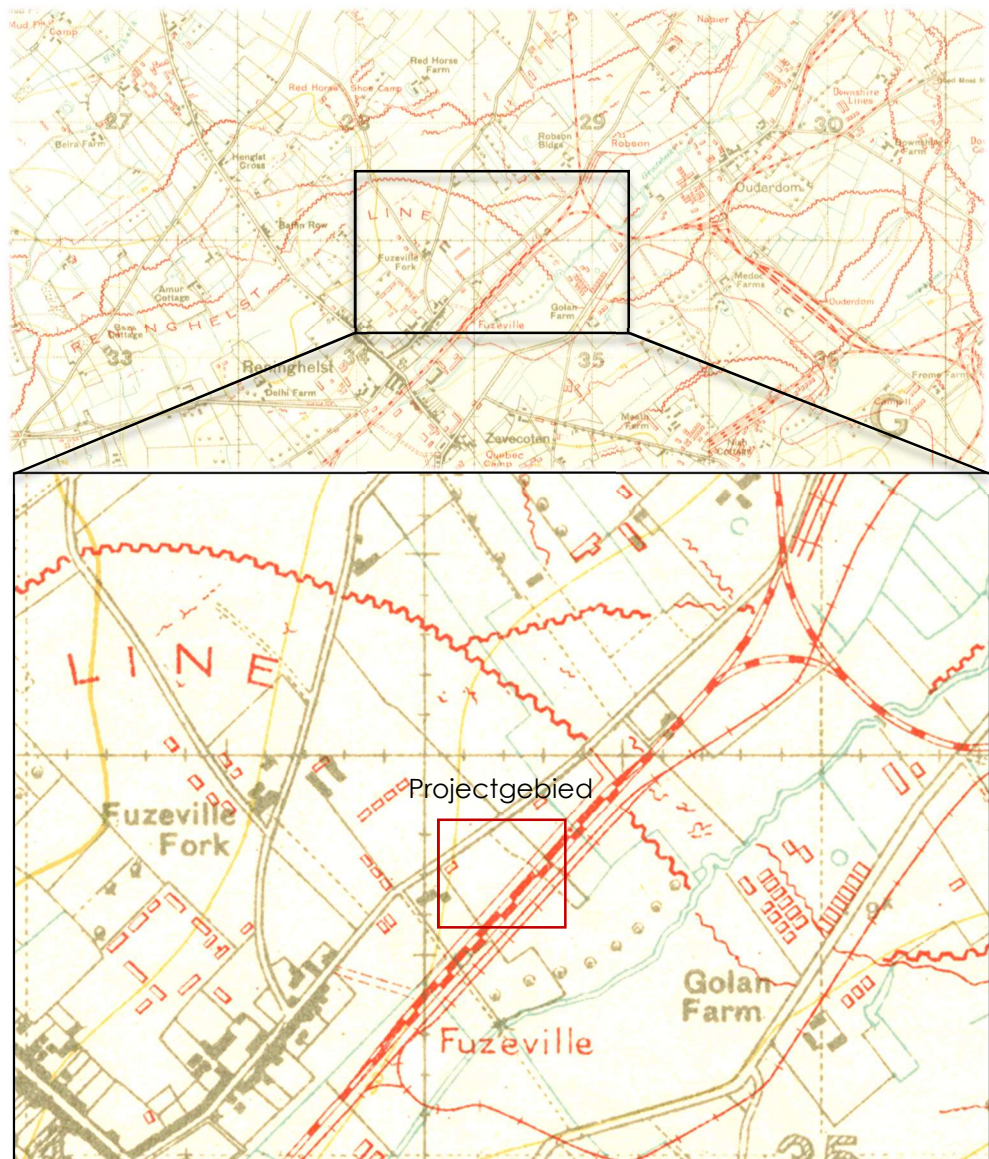
Figuur 10

Figuur 11

Verder merken we in de directe omgeving van het plangebied dat tot eind 18de en begin 19de eeuw veel land als onbewerkte [extensief gebruikt] weideland was ingericht [Fig.10-11]. Dit heeft alles te maken met de agrarische marginaliteit van de ondergrond, i.e. een natte, deels kleiige bodem.

Nog recenter vermelden we de Grote Oorlog [1914-1918] en haar ontegensprekelijke impact op het landschap in en rondom het projectgebied. Reningelst is gelegen in het hinterland van het gedeelte van het front tussen het IJzerfront en de Ieperboog. Hier vormde het een belangrijk logistiek knooppunt voor geallieerde troepen. Munitiedepots, barakken, veldhospitaal stonden in contact met verschillende frontzones door middel van verschillende singletrack-spoorlijnen en rangeerstations [Figuur 13]. Dit maakt dat Reningelst een aantrekkelijk doelwit vormde voor Duitse artilleriebeschietingen. Voorts hadden kampen van deze omvang een eindeloze honger naar bouwmaterialen als hout en zand, wat extra druk legde op de directe omgeving.

Figuur 13 Uitsnede Linesman British Trenches

Project: 2017F52
Schaal: 1:10 000
Datum: 5/07/2017
Onderwerp: CAI

Legende:
 Projectgebied
 CAI-locatie

Figuur 12

Het projectgebied bevindt zich niet in een beschermde archeologische zone, ook niet in een zone waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt. Op een zevental in kaart gebrachte locaties na, bevinden zich geen erfgoedindicatoren binnen een redelijke afstand om het projectgebied. Dit gegeven is aan zich weinigzeggend. Zo weten we bijvoorbeeld dat één opgraving enkele 100'en meters ten noorden van het plangebied in 2009 meerdere ijzertijd aanwijzingen opleverde [CAI-id. 150638; Bouckaert 2009]. Geregistreerde sporen omvatten onder meer een nog onverklaarde en omvangrijke configuratie van parallel geplaatste palenrijen op onderling regelmatige intervallen. De omvang is mogelijk indicatief voor verdere indicaties onder dichtbij percelen. Deze sporen koppelen we verder aan de ons reeds bekende ijzertijd occupatie op de naburige Kemmelberg:

Sites van bovenvermelde omvang bezorgen logischerwijs hun ruime omgeving enig potentieel. Voor de volledigheid halen we ook de onderzoeksbias aan inherent aan preventief archeologisch onderzoek, evenals tal van contextueel gelijksoortige sites beschouwd op een [veel] ruimere geografische schaal. Eén geregistreerde losse vondst van een opgeploegd, vroeg-Romeins aardewerkfragment groepeeren we ook bij de ijzertijd indices op basis van het doorleven van de decoratieve kamversieringstijl [CAL-id. 158743; Goeminne 1968].

Dezelfde opgegraven site [id. 150638] gaf verder ook blijk van de bovenvermelde impact van de Eerste Wereldoorlog. Verschillende voormalige bomkraters werden tijdens en na afloop van de oorlog herbruikt als afvalkuilen, graven en beerputten. Opvallend zijn bijvoorbeeld de restanten van twee begraven dienstvaarders uit 1918.

Andere ons in de eerste plaats middels cartografische studie bekende historische indices behelzen nagenoeg alleen sites/hoeves, met walgracht [CAI-ids. 76970, 76972, 76973, 76975]. Dergelijke sites zijn stevast indicatief voor een laat- en postmiddeleeuws agrarisch landschap. Vandaag is de ligging van gegeven hoeves enkel nog waarneembaar in het landschap in de vorm van een lichte, ovale depressie in het weiland [Vangheluwe 1998].

We leggen tot slot nog de nadruk op de aard van het landschap en haar relevantie voor de inplanting en detectie van prehistorische steentijdsites. Terrassen, of heuvelflanken op de grens tussen verschillende ecologische gradiënten, i.e. droog, hoger gelegen [bos]gebied en laaggelegen, natte beekvalleien en *wetlands*, zijn de facto uitgelezen locaties voor het treffen van [tijdelijke] kampen van prehistorische jager-verzamelaars, of de eerste landbouwgemeenschappen. Hiertoe dienen echter wel alle omgevingsfactoren optimaal te zijn, i.e. is er sprake van een begraven bodem door natuurlijke of antropogene actoren [middeleeuwse landbouwophoging]? Is de bodem in het verleden reeds verstoord geweest? Etc. De inplanting van het terrein in de Pastoorstraat komt overeen met bovenstaande beschrijving in dat het de zuidgeoriënteerde flank van de Kemmelbeekvallei betreft.

1.2.3 Interpretatie – datering onderzoeksgebied

Het projectgebied bevindt zich op akkerpercelen geklemd tussen de Pastoorstraat in het noordwesten en de Kemmelbeek in het zuidoosten. De Pastoorstraat loopt in noordoostelijke richting weg van de dorpskern van Reningelst, deelgemeente van Poperinge, [provincie West-Vlaanderen]. Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Historisch kaartmateriaal en literatuur schetsten het beeld van een tot de late middeleeuwen [extensief] geëxploiteerd landbouwgebied, waarna percelering en intensiteit toenam tot het moment waarop WOI en haar ramificaties het landschap ingrijpend veranderde. Verder terug in de tijd hoorde het landschap mogelijk tot een bewoond gebied rondom de ijzertijd *Herrensitz* op de Kemmelberg. In het licht van haar landschappelijke positie bestaat de kans dat de oudste menselijke aanwezigheid binnen het projectgebied helemaal tot de steentijden te traceren is.

1.2.4 Archeologische verwachting - bureaustudie

De door Aquafin geplande installatie van een rioolwaterzuiveringsinstallatie [RWZI] te Reningelst kadert in een ruimer, herwaarderingsplan in en rondom het centrum van de gemeente. Hiertoe wordt de installatie geënt op de recent gescheiden DWA- en RWA-leiding onder de Pastoorstraat. Voorts wordt een open afwateringsgracht voorzien die uitgeeft op de Kemmelbeek. Ingrepen hebben plaats op volgende kadastrale percelen binnen de hierboven beschreven extremiteiten: Poperinge, Afd. 4 [Reningelst], Sectie E, 95c en 103F.

De archeologische verwachting op basis van kennisname van de historische en landschappelijke context is beperkt; Enerzijds situeert het projectgebied zich in een doorsnee historisch landbouwgebied, waarin oudere archeologische indicaties zich beperken tot de occasionele [opgeploegde] losse vondst en één opgegraven sporenconcentratie uit de ijzertijd. Vanuit

een landschappelijk oogpunt daarentegen heerst enige tweespalt: Enerzijds situeren we het projectgebied in een matig natte lemige landbouwbodem; suboptimaal voor het aantreffen van sporenvindplaatsen. Anderzijds verdedigt de inplanting nabij een heuvelflank en dichtbij waterlopen prehistorisch potentieel. Dit alles maakt dat we bij vooronderzoek met, of zonder ingreep in de bodem weinig archeologische indices anticiperen. Maar elke indicatie kan bijdragen aan het tot op vandaag erg gefragmenteerde diachrone overzicht van de regio.

Bibliografie

Literatuur:

Acke B., Bartholomieux B., Bracke M., Van de Vijver M., Trommelmans R., 2016. *Archeologienota Reningelst Dorpskernvernieuwing (prov. West-Vlaanderen), Verslag van Resultaten Bureauonderzoek*, Group Monument; afdeling archeologie.

Adriaen, J., Denaegel, J. e.a. 1990, *Poperinge Ondersteboven. Archeologische vondsten van de prehistorie tot de 19e eeuw*. Tentoonstelling van 4 augustus tot 9 september 1990. Katalogus.

Bouckaert K, Bracke M, Medinilla A, Verwerft D, 2009. *Archeologisch onderzoek, Reningelst - Kriekstraat. 2000 jaar bewoning aan de Kriekstraat in Reningelst. Definitieve rapportage van de bekomen resultaten*, AS-Rapportage 2009-25.

Goeminne H. 1967-1968, *West-Vlaanderen tussen Leie en Kustvlakte gedurende de Romeinse periode*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent.

Tack G., Van Den Brempt P., Hermy M., 1993. *Bossen van Vlaanderen. Een historische ecologie*, Davidsfonds, Leuven.

Vangheluwe, H. 1998: *Geografische aspecten van sites met walgracht in de omgeving van Ieper*, (Licentiaatsthesis Ugent), Gent.

Verhulst A., 1995. *Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen*, Brussel, 191.

Collecties:

Vermeersch 1102

Kaartmateriaal:

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, Graaf de Ferraris [1771-1778] kaartblad 75-76.

Topografische Popp-kaart [1845-1879]

Topografische kaart van Vandermaelen [1846 – 1854].

Digitale bronnen:

www.geopunt.be

www.cai.be

<https://dov.vlaanderen.be>

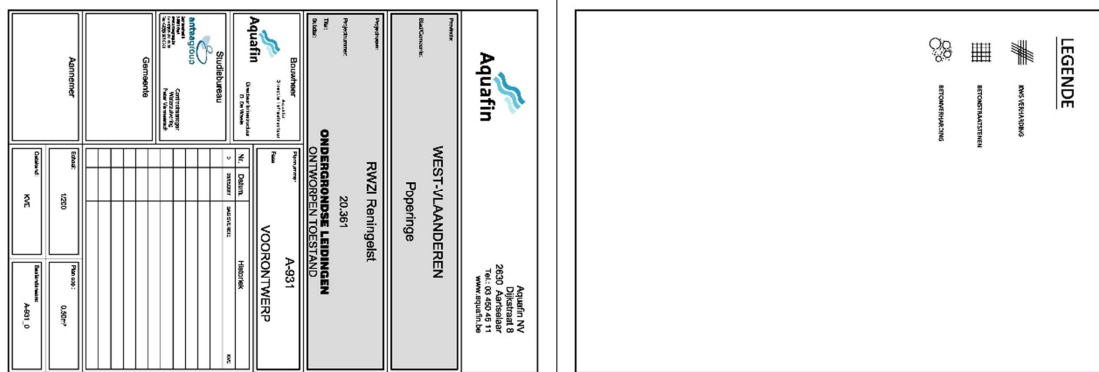
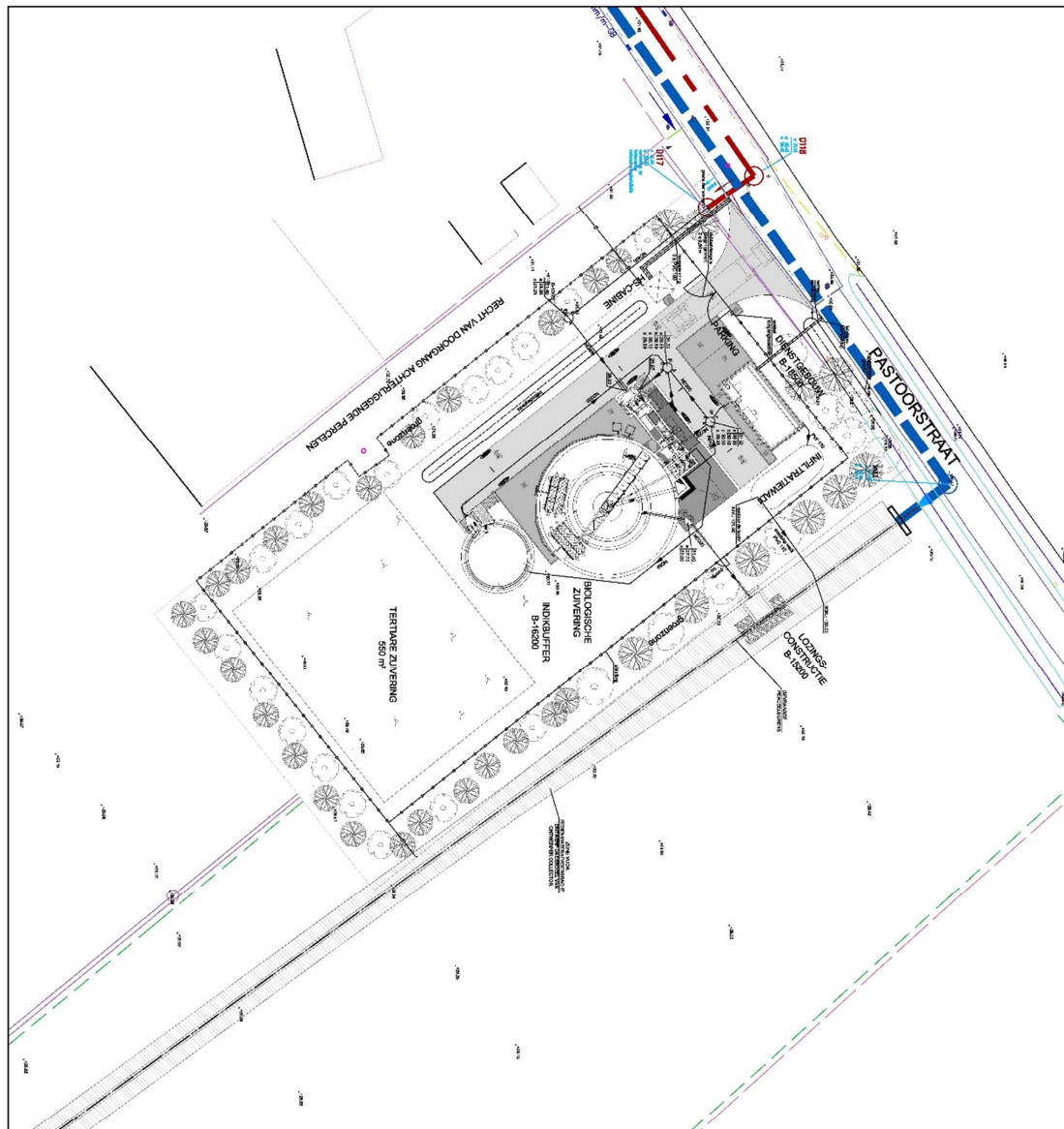
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://cartesius.be>

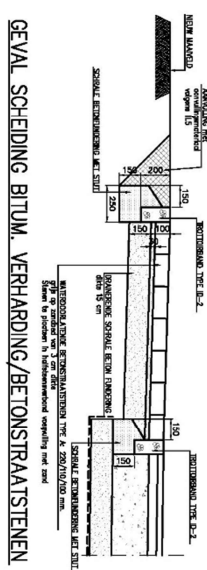
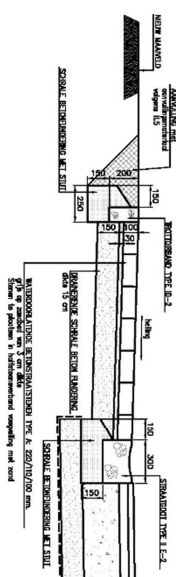
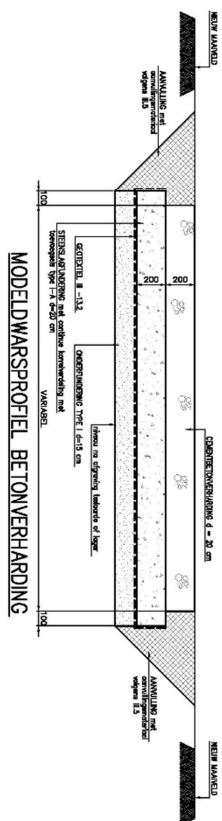
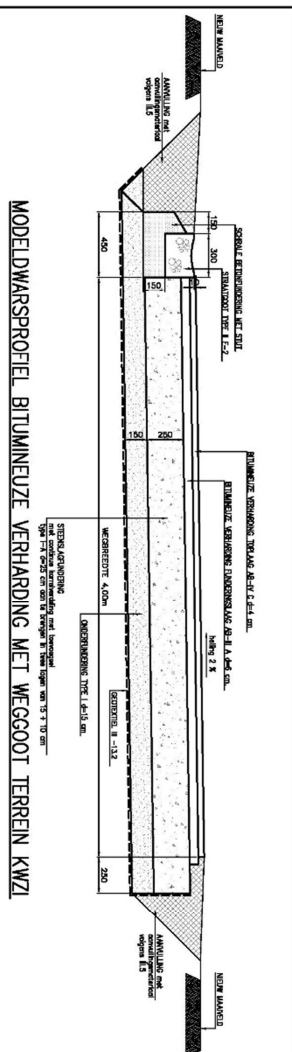
Bijlage

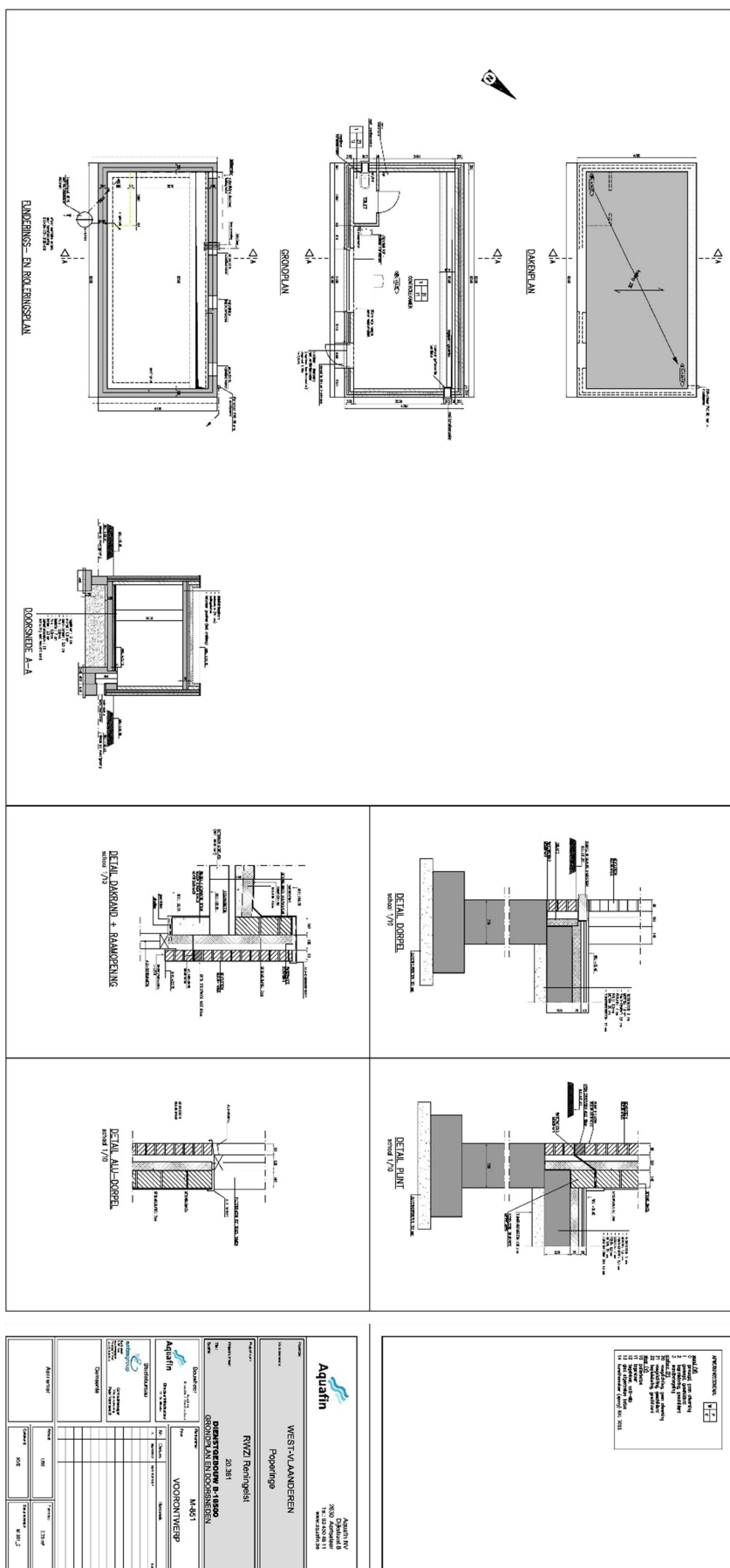
Figurenlijst:

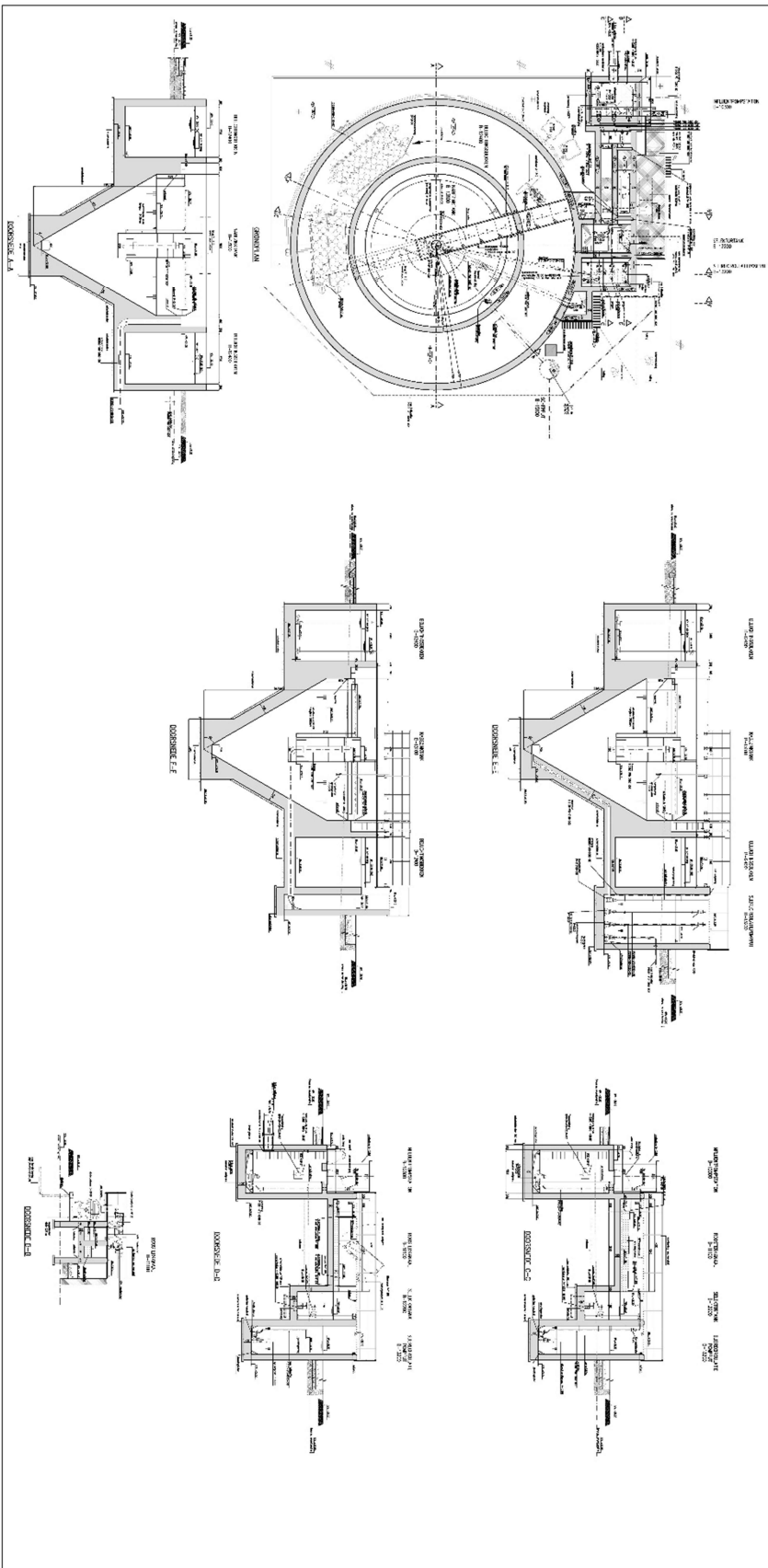
- Figuur 1: Situering t.o.v. Vlaanderen
- Figuur 2: Uitsnede topografische kaart
- Figuur 3: Orthografische weergave projectgebied
- Figuur 4: Uitsnede kadasterkaart
- Figuur 5: Digitaal Terrein Model – o.b.v. DHM Vlaanderen II
- Figuur 6: Digitaal Terrein Model – o.b.v. DHM Vlaanderen II
- Figuur 7: Uitsnede bodemtextuurkaart
- Figuur 8: Uitsnede bodemdrainagekaart
- Figuur 9: Uitsnede historische kaart Ferraris
- Figuur 10: Uitsnede historische kaart Vandermaelen
- Figuur 11: Uitsnede historische Popp-kaart
- Figuur 12: Projectie gekende CAI-locaties
- Figuur 13: Linesman DVD British Trench map

Inrichtingsplan

Biologische zuiveringscilinder

